

Knjiga Ines Županov, autorice koja se nakon završenoga studija sociologije i indologije u Zagrebu, uputila na postdiplomski studij u SAD, gdje je i doktorila na Berkeleyu, monografska je obrada isusovačke misije u Maduraiu u južnoj Indiji. Istraživanjem spora između dvojice isusovačkih misionara iz prvih desetljeća 17. stoljeća, Roberta Nobilija (1577-1656) i Goncaloa Fernadesa (1541-

Ines G. Županov, Disputed Mission, Jesuits Experiments and Brahmanical Knowledge in Seventeenth-century India, Oxford University Press, New Delhi 1999., 277 str.

-1619) knjiga baca novo svjetlo na misionarsku djelatnost u pretkolonijalnoj Indiji te na način kako se pristupalo *drugome* da ga se prisvoji i za svoja uvjerenja posvoji. Roberto Nobili, vrsno obrazovan talijanski aristokrat stiže u misiju u Maduraiu u studenome 1606. Tamo je već djelovao Goncalo Fernandes koji je vojničku službu u portugalskoj Indiji bio zamijenio misionarskom, zaredivši se. Pod snažnim utjecajem Valignana i Riccia, isusovačkih misionara u Japanu i Kini, Nobili je, za razliku od Fernadesa, svoju misionarsku djelatnost otpočeo prilagođavanjem (*accomodatio*) svoga načina života i djelovanja lokalnim prilikama; ne samo da je proučavao južnoindijske vjerske i filozofske spise, nego je i sam postao vegetarijanac, nosio na glavi čuperak, preko ramena konac te upotrebljavao sandalovu pastu. Djelujući u urbanoj sredini, središtu jednoga od južnoindijskih kraljevstava, pokušao je dobro se uputiti u društvene, vjerske i političke prilike svoga indijskoga okruženja, dakako koliko su mu to omogućavale njegove predispozicije i informanti koji su bili posrednici u prikupljanju znanja o lokalnim prilikama i kulturi. Nobili je, polazeći po mišljenju autorice i od svojih društvenih i obrazovnih predispozicija, tumačio indijsku kulturu kao jednu raniju pretkršćansku fazu europske kulture; tražio je dodirne točke između hinduizma i kršćanstva, a hinduistički su ga se teološki tekstovi dojmili kao "defective Catholicism". Suočen sa strogo hijerarhiziranim društvenim ustrojem, Nobili je za sebe izabrao kao indijski pandan poziciju brahmana asketa; to je bio put kojim je on pristupao brahmanskim i vladarskim slojevima unutar kojih je i nastojao pokrstiti što je više moguće njihovih pripadnika. Ines Županov smatra da je Nobilijeva aristokratska perspektiva pridonijela njegovu interpretiranju kulture kao jednog optoka dobara i ideja odozgo prema dolje (*top-down circulation of goods and ideas*). Nobilijeva nastojanja da kroz brahmanski model društvenoga ustroja širi kršćanstvo mogu se s razumijevanjem pratiti budući da je autorica u uvodnom odjeljku knjige sažeto ali vrsno zacrtala društveni i vjerski ustroj te tipove mobilnosti unutar njih u onodobnoj južnoj Indiji.

Djelovanje R. Nobilija u južnoindijskoj misiji u Maduraju Ines Županov istražuje idiomom suvremene antropologije, sociologije, historiografije i indologije. Kategorijalnim aparatima tih znanstvenih disciplina i njihovih dostignuća iz zadnjeg desetljeća 20. stoljeća tumači Nobilijevo poimanje indijske kulturne tradicije, njegova vjerskoga djelovanja i njegove sukobe sa subratom mu, misionarom Fernadesom. Potonji se oštro suprotstavljao Nobilijevoj metodi "adaptacije" to jest prihvaćanja određenih lokalnih običaja kao formalnih vanjskih oznaka pri prakticiranju kršćanstva, kako indijskih preobraćenika tako i Nobilija samoga. Tim je znakovima, dekontekstualizirajući ih, Nobili sebi otvarao prostor respektabilnosti unutar druge kulture i njezinim sudionicama omogućavao lakši prijelaz u novi vjerski okvir. Interpretirajući sporove u južnoindijskoj misiji i rasprave oko njih, autorica pokušava u svoje motrište umrežiti što je više moguće aspekata koji su se tu preplitali i djelatno usmjeravali određene tijekove. U tom kontekstu vrlo vješto i znalacki provlači, kao niti pozadinskoga konteksta, isusovačke postulate, previranja u njihovim redovima, odnos portugalskoga padroada i osnivanje udruženja Congregatio de Propaganda Fide, zatim indijske društvene i političke

prilike, te svekolika nastojanja otkrivanja indijske kulturne baštine u kojima se kao začinjavci javljaju pisma isusovačkih misionara. S utemeljenim kritičkim aparatom, te rane "etnografske" opise, koji su u onodobnoj Europi bili vrlo rado i često objavljivano štivo, autorica smješta u perspektivu znanstvene indologije koja se utemeljuje tek krajem idućega, 18. stoljeća, te u kontekst novog vrednovanja tih radova s kraja 20. stoljeća, koji se uglavnom kreće stazama postmodernističkoga istraživanja *drugoga*. Zanimljivo je otkriće da Nobili, premda često loše ili potpuno pogrešno informiran, ne pati od svih boljki devetnaeststoljetnoga odnosa prema *drugome*. Njegov "etnografski" opis prilika u Madurau Ines Županov drži "protoemskim".

Svoje istraživanje autorica je provela na temelju primarne građe i proučavanja neobjavljenih portugalskih, latinskih i talijanskih pisama Nobilija i Fernandesa. S velikim je oprezom pristupala objavljenoj građi budući da su pisma i izvještaji tijekom pripreme za tisak doživljavali niz prilagodbi i preinaka. Tako je u izvore morala zavirivati i onda kada su oni lako dostupni u tiskanim izdanjima. Cijelu je studiju koncipirala u četiri bloka. U prvome, naslovljenom "Disputed Customs: 'Political' versus 'Religious': The Dialogic/Polemic Mode" (str. 43-102) kritički raščlanjuje sukob između Nobilija i Fernandesa ističući da su *isusovački europski "etnički"*, i *osobito klasni prijepori, bili presudne prizme za rano etnografsko sažimanje Indije i njeno epistolarno viđenje*. Drugi blok, "Between Aristocratic Analogies and Demotic Descriptions: The Geo-ethnographic Mode" (str. 103-146) istražuje kako Nobilijevi i Fernandesovi pristupi i prijepori vode oblikovanju dviju "etnografskih" Indija. Treći blok "Conversion Scenarios: Discussions, Miracles and Encounters: The Theatrical Mode" (str. 147-194) posvećen je pismima koja teatarski izvješćuju o susretima i okršajima između isusovaca i lokalnih kraljeva i glavara, zatim o teološkim raspravama isusovaca i brahmana te o čudima i prevođenju na kršćanstvo. Posljednji, četvrti blok "Utopian Prefiguration and Saintly Signs: The Self-Expressive Mode" (str. 195-236) istražuje *mehanizam koji je pretvorio ne-prostor, atopiju, kako možemo kvalificirati svaku "stranu" misiju, zamišljenu ili stvarnu, u utopiju koja je prostor označen primjernom savršenošću (ili pak onaj za koga se očekuje da tu savršenost ostvari u budućnosti)*. U tom se poglavlju razmatra pretežno način na koji se *unutrašnje institucionane podjele manifestiraju u dalekim misijama*. Knjiga završava epilogom, bogatom bibliografijom primarne i sekundarne građe te indeksom.

Vođena akribijom strastvenoga istraživača, opremljenoga filološkom, sociološkom i antropološkom spremom, studija Ines Županov pruža pouzdan uvid u funkcioniranje misionarske djelatnosti, njezin način interpretiranja *drugoga*, ali i uvid u to *drugo*. Dođe li do drugoga izdanja knjige, bilo bi dobro u sadržaj unijeti i podnaslove koji se pojavljuju unutar četiri velika bloka — poglavlja.

Zdravka MATIŠIĆ